

TSCHECHISCHE PROSA

Ein Lesebuch für Fortgeschrittene

Herausgegeben und bearbeitet
von Lenka Nerlich

BUSKE

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet abrufbar über <http://dnb.d-nb.de>.

ISBN 978-3-87548-610-0

www.buske.de

© 2011 Helmut Buske Verlag GmbH, Hamburg. Alle Rechte vorbehalten. Dies betrifft auch die Vervielfältigung und Übertragung einzelner Textabschnitte durch alle Verfahren wie Speicherung und Übertragung auf Papier, Transparente, Filme, Bänder, Platten und andere Medien, soweit es nicht §§ 53 und 54 URG ausdrücklich gestatten. Gedruckt auf chlorfrei gebleichtem Papier. Umschlagabbildung: Jozef Sedmák/Shotshop.com. Umschlaggestaltung: QART Büro für Gestaltung, Hamburg. Layout, Satz: Jens-Sören Mann. Druck und Bindung: Beltz Bad Langensalza. Printed in Germany.

OBSAH / INHALTSVERZEICHNIS

Slovo úvodem / Vorwort	8/9
Karel Jaromír Erben (1811–1870)	11
České pohádky, Hrnečku, vař!	11
České pohádky, Tři zlaté vlasy děda Vševěda (první díl)	12
České pohádky, Tři zlaté vlasy děda Vševěda (druhý díl)	13
Božena Němcová (1820–1862)	15
Babička (začátek)	15
Babička (vyprávění o Viktorce)	16
Babička (konec)	17
Karolína Světlá (1830–1899)	19
Kříž u potoka (začátek)	19
Frantina (začátek, dědek začíná vypravovat)	20
Frantina (pokračování, dědek vypravuje dál)	22
Jan Neruda (1834–1891)	24
Povídky malostranské, O měkkém srdci paní Rusky	24
Povídky malostranské, Doktor Kazisvět	25
Povídky malostranské, Jak si nakouřil pan Vorel pěnovku	26
Alois Jirásek (1851–1930)	28
Staré pověsti české, O Libuši	28
Staré pověsti české, O Přemyslovi	29
Staré pověsti české, Dívčí válka	30
Karel Václav Rais (1859–1926)	32
Rodiče a děti, Pes	32
Pantáta Bezoušek (ukázka z první kapitoly, cesta do Prahy)	33
Pantáta bezoušek (ukázka z první kapitoly, příjezd do Prahy)	34
Jaroslav Hašek (1883–1923)	36
Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války (začátek)	36
Veselé povídky, Kámen života	37
Školní čítanky a jiné satiry, Pokus o abstinentsní večírek čili americká zábava	38

Eduard Bass (1888 – 1946)	40
Klapzubova jedenáctka (začátek)	40
Klapzubova jedenáctka (ukázka z kapitoly 5, po vítězství v Anglii) ...	41
Karel Čapek (1890 – 1938)	43
Devatero pohádek, Pohádka poštácká (rozhovor mezi panem Kolbabou, smutným černým pánem a smutným šoférem)	43
Povídky z jedné kapsy, Básník	45
Povídky z jedné kapsy, Poslední soud	46
Josef Čapek (1887 – 1945)	48
Povídání o pejskovi a kočičce, O pejskovi a kočičce, jak si myli podlahu	48
Povídání o pejskovi a kočičce, O pyšné noční košilce	50
Bohumil Hrabal (1914 – 1997)	52
Perlička na dně, Staré zlaté časy	52
Kdo jsem, Život bez smokingu	54
Městečko, kde se zastavil čas (ukázka z první kapitoly, v hospodě Pod mostem)	55
Květa Legátová (*1919)	57
Jozova Hanule (ukázka z kapitoly 7)	57
Jozova Hanule (ukázka z kapitoly 7, pokračování)	58
Jozova Hanule (konec kapitoly 7)	59
Josef Škvorecký (*1924)	61
Tankový prapor (ukázka z první kapitoly)	61
Neuilly a jiné příběhy, Tři mládenci v peci ohnivé	62
Pavel Kohout (*1928)	64
Z deníku kontra-revolucionáře (čtvrtek 22. srpna 1968, Roma, z deníku turisty, pokračování), začátek kapitoly	64
Z deníku kontra-revolucionáře (1. V. 1950, Moskva, z deníku občana), začátek kapitoly	66
Katyně (ukázka z kapitol 6 až 8)	67

Milan Kundera (*1929)	69
Směšné lásky, Doktor Havel po dvaceti letech (začátek)	69
Žert (díl druhý, Helena, začátek kapitoly)	70
Valčík na rozloučenou (ukázka z kapitoly 5, rozhovor mezi Růženou a kolegyněmi)	71
Ota Pavel (1930 – 1973)	73
Plná bedna šampaňského, Sedm deka zlata	73
Povídky z šuplíku, Jak šel táta Afrikou (začátek)	75
Povídky z šuplíku, Potok pana inženýra	76
Ivan Klíma (*1931)	77
Má veselá jitra, V pondělí ráno (začátek)	77
Má veselá jitra, V pondělí ráno (pokračování)	78
Václav Havel (*1936)	80
Dálkový výslech (Rozhovor s Karlem Hvižďalou), začátek	80
Dálkový výslech (Rozhovor s Karlem Hvižďalou), pokračování	82
Dálkový výslech (Rozhovor s Karlem Hvižďalou), doba Pražského jara a srpen 1968	83
Michal Viewegh (*1962)	84
Báječná léta pod psa (začátek)	84
Báječná léta pod psa (ukázka z kapitoly IV/3, pes do rodiny)	85
Povídky o lásce, Kostka osudu	86
Jáchym Topol (*1962)	89
Noční práce (ukázka z první kapitoly)	89
Noční práce (ukázka z druhé kapitoly)	90
Chladnou zemí (začátek)	91
Slovníček / Glossar	93
Quellenverzeichnis	111

SLOVO ÚVODEM

Tato čítanka je určena pro pokročilé studenty češtiny, kteří dosáhli úrovně jazykových dovedností SERR B1 (UNICert® I), což přibližně odpovídá 180 vyučovacím hodinám, 360 hodinám pracovním (texty, které obsahují náročnější slovní zásobu, jsou jako takové označeny 📖). Čítanka je koncipována pro výuku s lektorem, ale i pro domácí studium. Důraz je zde kladen na čtení s porozuměním a na ústní, popř. i písemnou reprodukci krátkých literárních výpravných textů.

Čítanka představuje i didakticky zpracovaný úvod do české prózy, neboť obsahuje biografické údaje dvaceti nejznámějších českých spisovatelů a spisovatelek od 19. století až po současnost a krátký přehled jejich díla. Vybrané ukázky literárních textů přiblíží čtenáři zajímavé náměty české prózy v minulosti i dnes a motivují jej k bližšímu poznání české literatury.

Všechny vybrané ukázky textů jsou pro snadnější porozumění zkráceny a stylisticky, lexikálně i gramaticky adaptovány. Výrazy, které se pohybují na hranici úrovně SERR B2 (UNICert® II), jsou v textech podtrženy a ve slovníčku na konci učebnice přeloženy a gramaticky definovány. Pod každým literárním textem se nacházejí otázky, které studentu pomohou text ústně, popř. i písemně zreprodukovat.

VORWORT

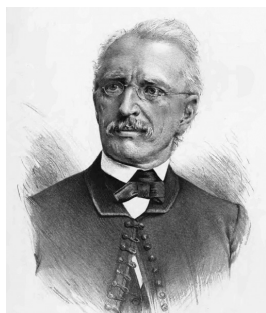
Dieser für fortgeschrittene Tschechischlernende konzipierte Reader orientiert sich am sprachlichen Niveau B1 des Europäischen Referenzrahmens bzw. UNICert® I, was etwa 180 Unterrichtsstunden und ca. 360 Arbeitsstunden entspricht (anspruchsvollere Texte sind mit dem Symbol gekennzeichnet). Er kann sowohl im Unterricht als auch im Selbststudium verwendet werden.

Das Leseverstehen sowie die mündliche und schriftliche Reproduktion kurzer literarischer Erzähltexte stehen im Vordergrund. Gleichzeitig bietet der Reader eine didaktisch angepasste Einführung in die tschechische Prosa, denn er beinhaltet biographische Angaben zwanzig der bekanntesten tschechischen Autorinnen und Autoren des 19. und 20. Jahrhunderts und der Gegenwart sowie eine kurze Übersicht ihrer Werke. Ausgesuchte Passagen literarischer Texte sollen dem Lernenden interessante Sujets der tschechischen Prosa sowohl der Vergangenheit als auch der Gegenwart näher bringen und ihn zu einer weiterführenden Beschäftigung mit der tschechischen Literatur motivieren.

Alle ausgewählten Textpassagen wurden für ein leichteres Verständnis gekürzt sowie stilistisch, lexikalisch und grammatisch adaptiert. Ausdrücke, die sich an der Grenze zum Niveau B2 des Europäischen Referenzrahmens (UNICert® II) befinden, sind in den Texten unterstrichen und im Glossar am Ende des Lehrbuchs übersetzt und grammatisch definiert. Zu jedem literarischen Text findet der Lernende einige Fragen, die ihm helfen sollen, den jeweiligen Text mündlich bzw. schriftlich zu reproduzieren.

KAREL JAROMÍR ERBEN

(1811 – 1870)

Narodil se na severu Čech, jeho otec byl švec. Rodičům se narodilo celkem devět dětí, jen Karel a jeho sestra Josefka se dožili vysokého věku. Matka si přála, aby se z Karla stal učitel. Erben vystudoval nejprve gymnázium v Hradci Králové a potom práva v Praze. Po studiích pracoval u soudu, později jako sekretář Českého musea. V roce 1851 se stal archivářem města Prahy. Zabýval se českými a slovanskými dějinami a sbíral české lidové pohádky a písně. K jeho nejvýznamnějším dílům patří:

- ↪ Sbírka veršovaných balad Kytice (1853)
- 10 ↪ Sbírka národních pohádek České pohádky (posthum 1905)
- ↪ Sbírka národních písní Písně národní v Čechách (1842 – 1845)

České pohádky, Hrnečku, vař!

V jedné vesnici žila chudá vdova se svojí dcerou. Bydlely ve staré chalupě s roztrhanou střechou a na půdě měly několik slepíc. Stará chodila v zimě do lesa na dříví a v létě na jahody. Mladá prodávala ve městě vejce. Tak se živily.

Jednou v létě stará onemocněla a mladá musela jít do lesa na jahody, aby si mohly uvařit kaši. V poledne, když mladá v lese jedla chleba, objevila se před ní stará žebračka. »Ach má panenko, mám hlad,« řekla žebračka. »Ráda vám dám svůj chléb, babičko,« odpověděla mladá. A dala jí celý svůj oběd.

Za odměnu darovala babička mladé hrneček: »Když ho doma postavíš na stůl a řekneš: »Hrnečku, vař!«, uvaří ti tolik kaše, kolik budeš chtít. Když řekneš: »Hrnečku dost!«, přestane vařit.« A žebračka zmizela.

Doma mladá postavila hrneček na stůl a řekla: »Hrnečku, vař!« A hrneček začal vařit kaši. Když bylo kaše dost, mladá řekla: »Hrnečku, dost!« a hrneček přestal vařit. Matka i dcera se najedly a měly z hrnečku velikou radost.

Jednou zase šla mladá do města prodávat vejce. Stará doma dostala hlad, a tak poručila: »Hrnečku, vař!« Potom šla do komory pro misku a pro lžíci. Když se vrátila, byl už stůl plný kaše. Stará se lekla a zapomněla, co má říct, aby hrneček přestal vařit. Rychle položila na hrneček misku, ale ta spadla na zem a hrneček vařil dál. Brzy byla plná chalupa kaše a tekla ze dveří ven. Stará měla

strach, vylezla na půdu a plakala. Zatím bylo všude tolik kaše, že už byla i na silnici, a kdo ví, jak by to dopadlo, kdyby se mladá nevrátila domů. Viděla, co se stalo, a křikla: »Hrnečku, dost!« Hrneček přestal vařit, ale na silnici už byl takový kopec kaše, že sedláci nemohli projet. Museli se skrz tu kaši prokousat.

5

Otázky k textu

1. Kde a jak žily matka a dcera? 2. Čím se živily? 3. Proč jednou musela jít mladá do lesa na jahody? 4. Co se stalo v poledne v lese? 5. Jak se žebračka mladé odměnila? 6. Kdy začal hrneček vařit kaši? Co bylo třeba říct? 7. Kdy hrneček přestal vařit kaši? Co bylo třeba říct? 8. Co udělala stará, když byla jednou doma sama? 9. Co se stalo, když stará zapomněla, co má říct, aby hrneček přestal vařit kaši? 10. Jak reagovala stará? 11. Jak pohádka končí?

10

České pohádky, Tři zlaté vlasy děda Vševěda 1 (první díl)

Byl jednou jeden král a ten chodil rád do lesa na lov. Jednou v lese zabloudil. Přišla noc a král byl rád, že našel chalupu, ve které žil uhlíř se svou ženou. Uhlíř dal králi chléb a trochu mléka a nechal ho přespat na půdě.

15

V tu noc se ženě uhlíře narodil chlapeček. O půlnoci se král probudil a uviděl dole v místnosti světlo. U postýlky dítěte stály tři staré ženy. První řekla: »Ten chlapec přijde do velikého nebezpečí.« Druhá řekla: »Z každého nebezpečí se šťastně dostane a bude dlouho žít.« A třetí řekla: »Dostane za ženu dceru krále, který leží tady na půdě.«

20

Ráno žena uhlíře zemřela a nešťastný uhlíř dal malého synka králi, který ho vzal s sebou na svůj zámek. Tam se král dozvěděl, že se mu v noci narodila dceruška. Dostal strach, že se vyplní osud, a proto se rozhodl, že synka uhlíře utopí. Dal ho do koše a hodil ho do řeky.

25

Chlapeček se ale neutopil, v koši připlaval k jednomu rybáři. Rybář a jeho žena si chlapečka nechali a dali mu jméno Plaváček², protože připlaval po řece.

Když bylo Plaváčkovi dvacet let, jel kolem chalupy rybáře král. Měl žízeň a poprosil o vodu. Plaváček mu vodu přinesl. Rybář králi vyprávěl, jak řeka před dvaceti lety přinesla chlapečka. V tu chvíli král poznal, že se jeho plán nezda-

30

¹ Sprechender Name: in etwa »der Greis, der alles weiß«.

² Sprechender Name: in etwa »das Schwimmerchen«.

řil a že se osud ještě může vyplnit. Dal Plaváčkovi dopis a řekl, že ho musí rychle odnést královně do zámku. V dopise stálo, že královna má nechat Plaváčka zabít.

Na dlouhé cestě do zámku Plaváček zabloudil v lese. Pozdě večer potkal starou ženu, která ho u sebe nechala přespat. Byla to ta třetí babička, která mu předpověděla, že si vezme dceru krále za ženu. Ráno dal Plaváček na zámku dopis královně. Královna četla zprávu: ›Naše dcera si vezme tohoto mladého muže za manžela!‹ Princezně se Plaváček líbil, a tak byla hned svatba. Když se král vrátil domů, rozzlobil se a poslal Plaváčka na nebezpečnou cestu: pro tři zlaté vlasy děda Vševeda.

Otázky k textu

1. Co se stalo králi na lovu? Kde přenocoval? 2. Co se v noci stalo? 3. Co předpověděly dítěti staré ženy? 4. Proč dal uhlíř králi svého synka? 5. Jak chtěl král zabít dítě? 6. Co se stalo s chlapečkem? 7. Kde se setkal král s Plaváčkem? Jak starý byl Plaváček? 8. Co vyprávěl rybář králi? 9. Proč dal král Plaváčkovi dopis pro královnu? Co stálo v dopise? 10. Co se stalo Plaváčkovi na cestě do zámku? 11. Jak reagovala královna na dopis od svého manžela? 12. Kam poslal král Plaváčka a proč?

České pohádky, Tři zlaté vlasy děda Vševeda (druhý díl)

Plaváček nejprve přišel k černému moři, přes které převážel starý převozník. Když mu Plaváček řekl, kam jde, převozník ho poprosil, aby se děda zeptal, kdy skončí jeho těžká služba na moři. Plaváček slíbil, že se zeptá, a šel dál. V jednom velikém, ale smutném městě ho lidé poprosili, aby se zeptal děda, co se stalo s jabloní, která dřív nesla jablka mládí a která už dvacet let nenese ani jedno. Plaváček slíbil, že se zeptá, a šel dál. Pak přišel do dalšího velikého, ale smutného města. Tam ho lidé poprosili, aby se děda zeptal, proč vyschla studna, která městu dávala živou vodu. I tady Plaváček slíbil, že se děda zeptá.

Po dlouhé cestě přišel k černému lesu. Uprostřed toho lesa byl zlatý zámek, ve kterém žil děd Vševed. Plaváček vešel do zámku a našel tam starou ženu. Byla to matka děda Vševeda a ta babička, která Plaváčkovi předpověděla, že si vezme za ženu dceru krále. Plaváček babičku poprosil o tři zlaté vlasy jejího syna i o pomoc pro převozníka. Taký se jí zeptal na jablka mládí i na studnu s živou vodou. Potom se musel rychle schovat, protože oknem do pokoje přiletělo slunce. Byl to děd Vševed. Byl unavený, a tak brzy usnul na klíně své matky.

Když už tvrdě spal, babička dědu Vševědovi vytrhla první zlatý vlas. Ten se probudil a zeptal se: »Co se stalo? Proč mě budíš?« – »Ale, zdál se mi sen. Viděla jsem smutné město, ve kterém vyschla studna s živou vodou.« – »Je lehké městu pomoci«, řekl děd Vševěd, »na dně studny sedí velká žába. Tu musí lidé zabít, studnu vyčistit a zase budou mít živou vodu.« Potom děd zase usnul. Za nějakou dobu mu babička vytrhla druhý vlas. »Proč mě budíš, matko!« – »Ale, zdál se mi sen o dalším smutném městě, ve kterém jabloň přestala nést jablka mládí.« – »To je lehká pomoc. Lidé musí zabít hada, který žije v kořenech stromu. Potom bude mít jabloň zase jablka.« Děd zase usnul a babička mu vytrhla třetí vlas. Děd se rozzlobil: »Proč mě zase budíš?« – »Od-
pusť, synu, ale zase se mi zdál sen. Viděla jsem převozníka, který už dvacet let převáží přes černé moře.« – »Je hloupý, stačí, když dá veslo do ruky tomu, koho převáží, a vyskočí na břeh.«

Ráno se slunce probudilo jako malé dítě a vyskočilo oknem. Babička dala Plaváčkovi tři zlaté vlasy a řekla mu, co se od svého syna dozvěděla.

Plaváček babičce poděkoval a vydal se na cestu domů. Ve městě s vyschlou studnou zabili žabu a studna se naplnila živou vodou. Král toho města daroval Plaváčkovi za jeho pomoc zlato, stříbro a drahé kameny. V druhém městě zabili hada a jabloň zase nesla jablka mládí. I tady se král Plaváčkovi bohatě odměnil. U černého moře už čekal převozník. »Pomohu ti, ale až mě převe-
zeš,« řekl Plaváček. Převozník ho převezl s celým jeho bohatstvím, a když byl Plaváček na břehu, řekl převozníkovi, jak si má sám pomoci.

Když se Plaváček vrátil do zámku, dal králi tři vlasy děda Vševěda a vyprávěl mu o jablkách mládí a živé vodě. Chtivý král se hned vydal na cestu. Lákalo ho věčné mládí. Tak se vyplnil osud, jak třetí babička Plaváčkovi předpověděla:
Syn uhlíře žije s dcerou krále. A král? – Ten asi ještě převáží přes černé moře.

Otázky k textu

1. O co poprosil převozník Plaváčka? 2. O co poprosili Plaváčka lidé v prvním městě?
3. O co poprosili Plaváčka lidé v druhém městě? 4. Kde a s kým žil děd Vševěd? 5. Kdo
byl děd Vševěd? Proč byl večer unavený? 6. Jak Plaváček dostal tři vlasy děda Vševěda
a odpovědi na otázky? 7. Co poradil děd Vševěd převozníkovi a lidem v obou mės-
tech? 8. Co přivezl Plaváček domů? 9. Jak reagoval král, když mu Plaváček vyprávěl o
své cestě? 10. Jak pohádka končí?